

4. Collins, Wilkie. *The Moonstone*. 1868. Ed. *Sandra Kemp*. *New York: Penguin*, 1999.
5. Eco, Umberto. «Narrative Structures in Fleming.» *The Role of the Reader: Evidence in England*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1992.
6. Miller, D.A. *The Novel and the Police*. *Los Angeles: University of California Press*, 1988, pp 222
7. Peterson, Audrey. *Victorian Masters of Mystery: From Wilkie Collins to Conan Doyle*. *New York: Frederick Ungar*, 1984.
8. Thoms, Peter. *Detection and Its Designs: Narrative and Power in 19th-century Detective Fiction*. *Athens, Ohio: Ohio University Press*, 1998. P. 44–65
9. Todorov, Tzvetan. *The Typology of Detective Fiction. The Poetics of Prose*. Trans. *Richard Howard*. *Ithaca: Cornell University Press*, 1977.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-039-1-59>

ОСОБЛИВОСТІ ПОЕЗІЇ М. ВІНГРАНОВСЬКОГО (ТРОПИ, ПОЕТИЧНИЙ СИНТАКСИС, ФОНІКА)

Погребенник І. Л.

кандидат філологічних наук,

викладач української мови і літератури

Чернівецького вищого комерційного училища

Київського національного торговельно-економічного університету

м. Чернівці, Україна

М.Вінграновський – один із найвідоміших українських поетів ХХ ст., чия творчість набуває все більшого суспільного значення. Окремі елементи поетики творів М.Вінграновського досліджували А.Мака-рив, М.Ільницький, І.Дзюба, Ю.Ковалів, Т.Салига, Ю.Сердюк, В.Моренець, І.Гришин-Гришук, Л.Талалай, Р.Дідула, Л.Старовойт. Однак спеціального системного дослідження поетики віршованих творів М.Вінграновського у діахронії досі немає, що й обумовлює актуальність теми.

Найчастіше у поетичній творчості М.Вінграновський звертається до порівняння та всіх його видів. Серед простих переважають індивідуально-авторські: «Як танський фарфор — все минає: / Корою, снігом, рукавом...» [5, с. 5]. До розгорнутих порівнянь, або ж

однорідних, належать дві строфи вірша «Канни»: «Наче вони не канни —/ Квіти червоноброві,/ Наче з моєї крові/ Мною загублені рани:// Наче до мене в жили/ Прагнуть упитись кров'ю,/ Наче вони не дожили/ Зненавистю й любов'ю» [5, с. 7]. До загальноновживаних порівнянь можемо віднести такі: «де, мов живі, до ранку йшли куші» («Червоною задумливою лінією...»), «збігалися, немов чорти, чи відьми» («Червоною...»), «з великими, як зненависть очима» («Ми підійшли»). Натомість «І світ, і Всесвіт, повний таємниці» [5, с. 11] — зразок безполучникового порівняння за допомогою предиката.

Також М. Вінграновський широко використовує епітети. Зауважимо, автор оперує у своїй творчості багатьма видами епітетів, але найбільш вживаний у нього прикметник. Наприклад, «синій сон у *небесному* морі», «на *всесвітнім святковім* чолі», «зорі *німі*» («Синій сон»), «зором своїм *червоним*», «*червоні* чайки», «*сонячні* чайки» («Канни»). Цікавим є вірш «Червоною задумливою лінією», перші рядки якого побудовані на епітетах: «Червоною задумливою лінією/ У сизих вербах, в голубій імлі/ В тонкій руці з прив'яленою лінією/ Окреслилась ти на вечірнім тлі» [5, с. 23]. Часто епітети фігурують у назвах віршів: «Чорна райдуга», «Синій сон у небесному морі», «Стоять сухі кукурудзи», «Під рябими кущами вухатими», «Сива стомлена сутінь снігів», «Новорічна заяча пісня» та інші. Епітет «хмаринка-мама» [5, с. 37], що є прикладом іменникового художнього означення, можна вважати неповторною знахідкою поета. Сюди ж зараховуємо: «світні-сміховинні», «якийсь дідок-перестрибок», «при зими-весні-осені». Особливою майстерністю відзначаються епітети різних видів, об'єднані єдиним метафоричним контекстом за допомогою відразу двох дефісів: «в *чорноч-чорно-чорний* час»; одного дефісу: «*тихо-тихими* губами», «*а* *тінь* тремтливо-полохлива», «...*матово-темна*вими вночі».

Синонімом до творчого образного мислення можна вважати метафоричне мислення. Саме завдяки такому мисленню творились вірші М. Вінграновського. У його поезіях метафорою пройняті не лише цілі строфи, а й окремі вірші. При цьому поет використовує й інші художні засоби. Наприклад, у вірші «Синій сон у небесному морі» кожен рядок першої строфи побудований на метафорі, але всі разом вони творять образ космічного спокою. У наступній строфі нова метафора — «Спить жадання *якесь таємниче/ На всесвітнім святковім чолі*» — продовжує розвивати тему «сну у небесному морі». Сон супроводжується тишею, тому читаємо далі: «*тиша тишу по імені* кличе». Із кожним новим тропом (метафорою), який змістовно поєднується з ідеєю всього вірша, розкривається образ сюрреалістичної дійсності: «...*Пахне пилом і потом* Землі. / *Пахне сіном у Чумацькому Возу/ Що мені сивиною* сія, /

І тремтить яс стебло верболозу,/ Зачарована мрія моя...» [5, с. 6]. Думка ліричного героя обривається: зображення дійсності може мати свій несподіваний кінець, але ліричний герой дозволяє нам помріяти, а сам повертається у світ почуттів.

Поезії «Романс», «Плач Ярославни», «До нас прийшов лелека» також є зразком вмілого використання М. Вінграновським метафор. Лелека з твору «До нас прийшов лелека...» набуває рис образу смерті: «До нас прийшов лелека/ З косяю на плечі/ Води напився з глека/ Тай сів на спориші» [5, с. 29]. Поняття смерті поет «спростовує» іншим поняттям, зокрема вічності. Завершення вірша персоналіфікацією «І плакав наш лелека/ З косяю на плечі» підводить нас до розуміння того, чому ж ллються сльози під час вічної розлуки.

Яскраву образність і змістове наповнення метафор простежуємо як на початку творчості поета, так і в останніх віршах М. Вінграновського. Наприклад, у вірші «Ви як стежка, кохана...» (1955) кожна метафора є новотвором поета: «лине сон мій по вашій стежині», «з неба падають зорі в дзьоби журавлів» [4, с. 17].

У М.Вінграновського зустрічаються цікаві та незвичні приклади уособлення як виду метафори («димно дихають у сивих снігах сосенятка і сосенята», «ліщина дивиться горіхами на хмару», «наш чорний вус у чорний гнів тече», «і юний меч наш розгинав спину», «руїна захлинається руїною», «народ вже тереном зацвів», «сірий дощик скаче в казані» тощо).

Спорідненим із метафорою тропом є метонімія, що полягає в заміні одного слова іншим на основі суміжності ознак. У М.Вінграновського метонімія трапляється рідко, і переважно виражена такими видами: називання абстрактного поняття за допомогою конкретного: «і серце вже оточують старці»; ознака суб'єкту замість об'єкту: «колесо котить себе»; називання ознаки людини замість ознаки стихії: «ми знаєм крики наших вод»; називання місця помешкання чи перебування людей замість самих мешканців: «ми на Україні хворі Україною». Кількісна метонімія або синекдоха у творчості поета теж доволі рідкісне явище. Знаходимо такі зразки синекдохи як заміну частини цілим: «ти виглядаєш іншого вже літа»; видове означення замість родового: «ми проживем з тобою й на картоплі...».

Різноманітною та багатою є творчість М. Вінграновського з погляду синтаксису. Анафора — одна з найбільш уживаних стилістичних фігур — зустрічається в останній строфі вірша «Не руш мене. Я сам самую»: «Не — відбувалось. Не — тремтіло./ Не — золотіло. Не — текло./ Не — полотніло. Не — біліло./ Не... — Господи! — не — не було!...» [5, с. 6].

Особливою анафоричністю відзначається вірш «Вона була задумлива, як сад». Вираз «вона була» повторюється дванадцять разів. Таке кількаразове повторення в ритмічній синтаксичній групі (строфі) ми називаємо епігоном. Інша анафора — «непевний кроче мій» — є основою п'ятої строфи: «Непевний кроче мій, іди!/ Непевний кроче мій, іди!! Непевний кроче мій, іди!!!/ Непевний кроче мій, не йди...» [5, с. 12].

У поетичному синтаксисі М.Вінграновського фіксуємо також повтор однокореневих слів з нетотожними сучасними значеннями і схожим звучанням, етимологізацію: «Ходить ніч твоя, ходить ніч моя/ Їм не велено ночувати./ Коло кола ти, коло кола я — Велим-велено начувати» [10, с. 273]. Трапляються також випадки використання тавтології з художньою метою. Так, М.Вінграновський, пародіюючи канцелярсько-діловий стиль, де не вживають слова «справді», а тільки кальку з російської — «дійсно», ось так відкидав звинувачення: «Я формаліст. Я наплював на зміст/ Відповідаю фігурально./ Якщо народ мій числиться формально./ Тоді я дійсно формаліст» [10, с. 276].

У творчості поета знаходимо також яскраві приклади градації, зокрема: «Вже хмари омивають мої плечі./ Уже в самому небі я стою. / Уже по груди в небі, вже по пояс./ Вже Україну видно мені всю./ І світ, і Всесвіт, повний таємниці...» [10, с. 281].

Вірші М.Вінграновського доволі мелодійні, ритмічні, повторюючи різні приголосні та голосні звуки, поет створює нові образи. Наведемо приклад алітерації: «Сива стомлена сутінь снігів./ Слід сорочий і лисячий слід./ І під крилами хмар-снігурів/ Сонця зимнього жевріє глід.» [5, с. 63] Алітерація витримана протягом усього вірша, завдяки чому автор розгортає перед читачем картину зимового пейзажу та «сонливих відчуттів». На противагу алітерації, асонанс ю-у-і-ї створює мелодику ніжності й любові: «Люблю й, сумуючи, ловлю/ І ясні зорі, й тихі води./ Люблю свободу, звук свободи./ Але її одну люблю...» [5, с. 73].

Отже, у поетичній творчості М.Вінграновського фіксуємо найрізноманітніші художні засоби. Поет вдається до всіх видів порівнянь, проте перевагу надає індивідуально-авторським. Важливу роль у його поезії відіграє епітет, а найбільш вживаним є прикметник. Мова творів образна, метафорична. Натомість метонімія й синекдоха зустрічаються вкрай рідко. Різноманітною і багатою є синтаксична організація поезій, представлена майже всіма класичними фігурами. Також знаходимо приклади етимологізації. Усе це свідчить про мелодійність і ритмічність як основні якісні характеристики доробку М.Вінграновського.

Література:

1. Вінграновський М. С. Атомні прелюдии: поезії / вступ. ст. Б. Буряка. Київ: Рад. письменник, 1962. 118 с.
2. Вінграновський М. С. На срібнім березі: поезії. Київ: Молодь, 1978. 78 с.
3. Вінграновський М. С. Київ: поезії. Київ: Дніпро, 1982. 156 с.
4. Вінграновський М. С. Цю жінку я люблю: лірика. Київ: Дніпро, 1990. 206 с.
5. Вінграновський М. С. Любове, ні! не прощай!: вибр. лірика. Київ: Укр. письменник, 1996. 149 с.
6. Дідула Р. Він грав слово рідне : творчий спадок М. Вінграновського. *Літ. Україна*. 2006. 23 берез. С. 1–7.
7. Салига Т. М. Вінграновський. Київ: Рад. письменник, 1989. 156 с.
8. Старовойт Л. Мотиви і образи лірики Миколи Вінграновського. *Питання літературознавства*. Чернівці: Рута, 2007. Вип. 74. С. 74–81.
9. Талалай Л. Люзія добра і щастя : роздуми над поезією Миколи Вінграновського. *Березіль*. 2004. № 7-8. С. 166–176.
10. Ткаченко А. Мистецтво слова. Вступ до літературознавства. Київ: Правда Ярославичів, 1998. 448 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-039-1-60>

**ЕКЗИСТЕНЦІЙНА САМОТНІСТЬ АДРЕСАНТА
В ЕПІСТОЛЯРІЇ ВІНСТОНА ЧЕРЧИЛЛЯ**

Семенюк О. Б.

*старший викладач кафедри романо-германських мов
Національної академії Служби безпеки України
м. Київ, Україна*

Проблема екзистенційної самотності генія неодноразово досліджувалася у літературознавчих студіях (Н. Хамітов І. Денисюк, М. Ільницький, Н. Калениченко, О. Кривуляк, Колінько О. П.). Проте спосіб зображення самотності людини як ознаки людської екзистенції через призму вираження внутрішнього світу митця в епістолярній формі ще не достатньо вивчена.

Розмірковуючи над явищем самотності, екзистенціалісти намагалися довести, що єдиний засіб звільнення від самотності – це заглиблення в себе, у сутність свого буття і внутрішній світ людини. Дослідник